

Љубо Маћић

Актуелни проблеми тржишта енергије

IEEP '13

Дивчибаре, 26. јун 2013.

Садржај

- Промене на енергетским тржиштима ЕУ
- Тржишне реформе у Србији
- Регулација цена
- Закључне напомене

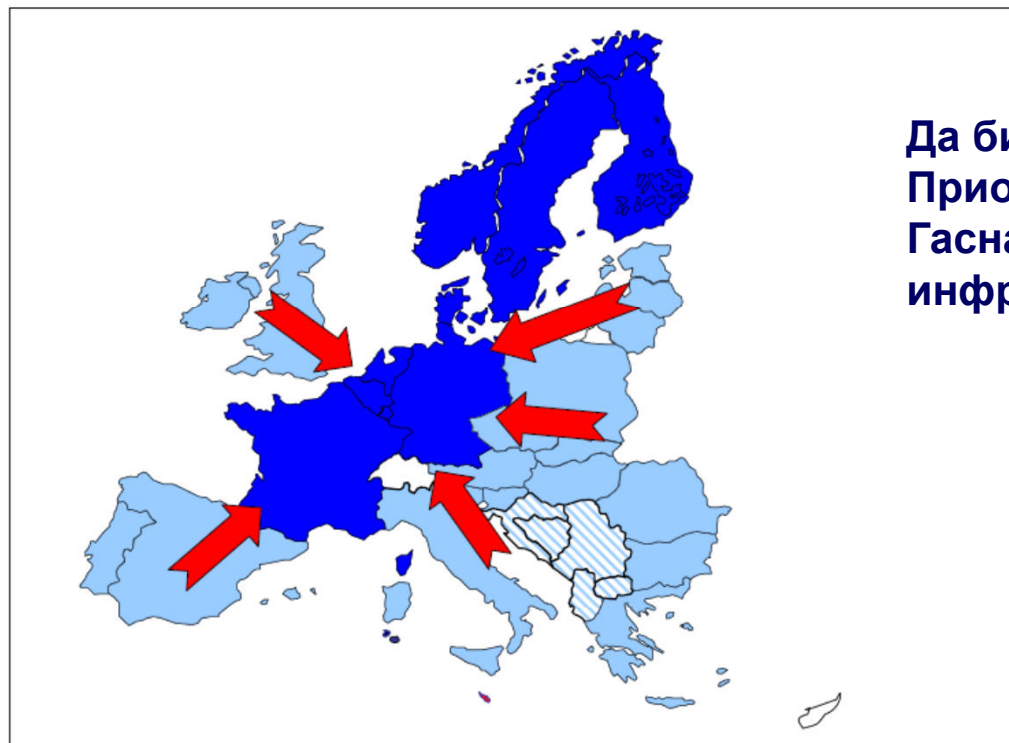
Србија у односу на друге - индикатори развоја

World Bank Data - Developments Indicators			2010.				
Country Name	GDP per capita, PPP (constant 2005 international \$)	GDP per unit of energy use (constant 2005 PPP \$ per kg of oil equivalent)	Energy use (kg of oil equivalent) per \$1,000 GDP (constant 2005 PPP)	Energy use (kg of oil equivalent per capita)	Energy imports, net (% of energy use)	Electric power consumption (kWh per capita)	Electric power transmission and distribution losses (% of output)
World	9815	5.5	181.1	1851		2975	8.3
European Union	27696	8.1	123.2	3413	51.3	6285	5.8
Serbia	9597	4.5	223.1	2141	32.1	4359	16.1
Bosnia and Herzeg	7464	4.4	228.2	1703	31.7	3110	9.4
Bulgaria	11506	4.9	206.0	2370	40.8	4476	9.7
Romania	10921	6.7	149.5	1632	21.6	2392	11.7
Macedonia, FYR	9187	6.6	152.6	1402	44.1	3591	17.6
Montenegro	10157	7.8	128.3	1303	14.7	5547	16.0
Croatia	15917	8.2	121.4	1932	50.6	3813	14.4
Slovenia	25053	7.1	140.5	3520	48.6	6521	5.9
Czech Republic	23625	5.6	177.5	4193	28.3	6321	5.2
Slovak Republic	20121	6.1	163.0	3280	65.2	5164	3.1
Poland	17348	6.5	153.2	2657	33.6	3783	7.5
Hungary	16958	6.6	151.4	2567	57.0	3876	10.2
Austria	35313	8.8	114.2	4034	65.2	8356	4.9
France	29484	7.3	136.7	4031	48.3	7729	6.3
Germany	33565	8.4	119.3	4003	59.9	7215	3.9
Sweden	34125	6.2	160.2	5468	34.7	14939	7.1
Srbija prema EU	35%	55%	181%	63%		69%	276%

ПРОМЕНЕ У ОКРУЖЕЊУ ЕУ тржишне реформе

ЕУ ЦИЉ: јединствено тржиште електричне енергије до 2014.г.

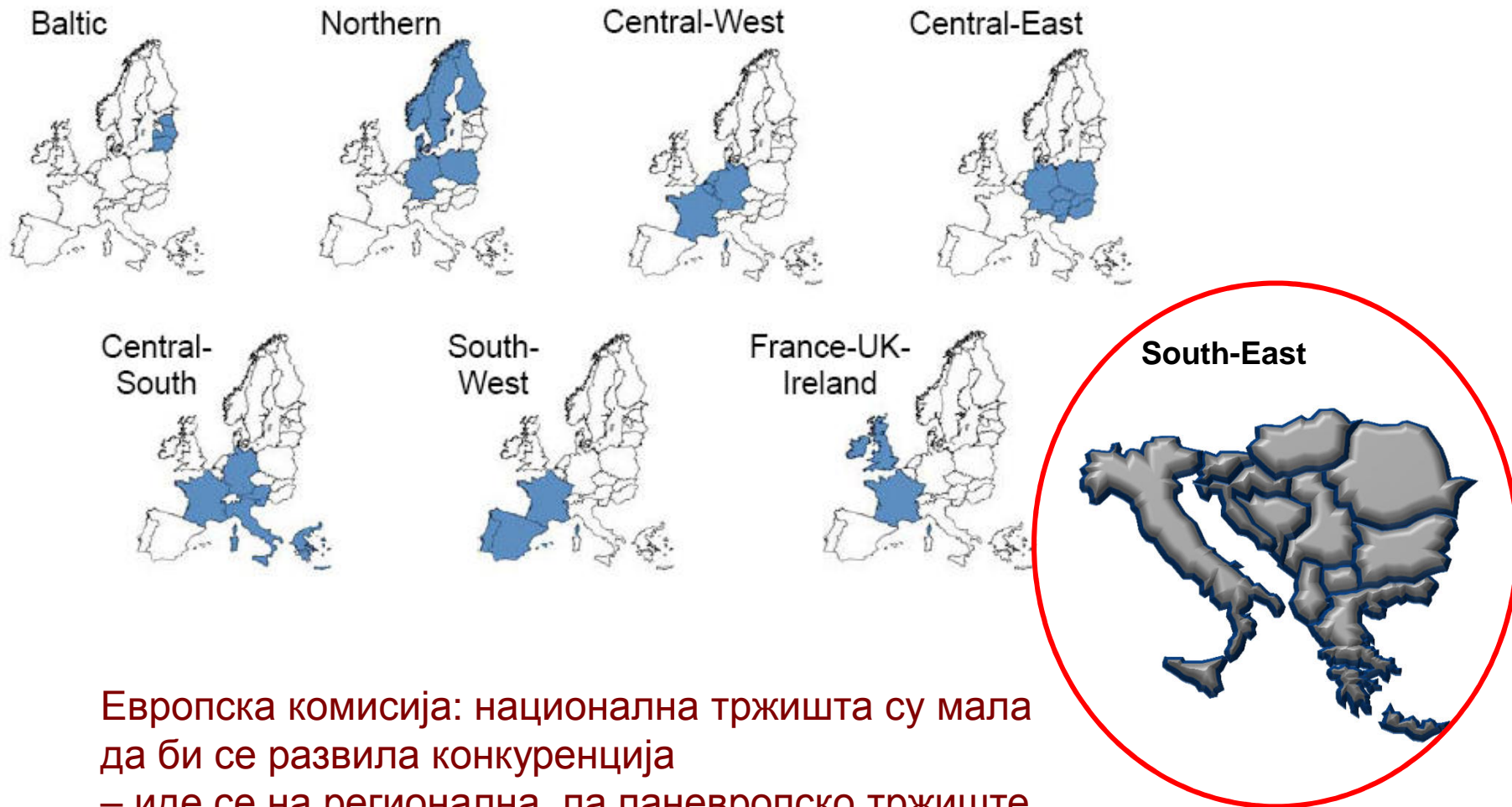

Да би се то остварило:
Приорите су и паневропска
Гасна и електроенергетска
инфраструктура

Заједничке активности у оквиру Енергетске заједнице треба да омогуће да се и ми придружимо после 2015.

СЛИЧНИ СИЉЕВИ ЗА ГАС!

Оасам европских регионалних тржишта електричне енергије

Европска комисија: национална тржишта су мала да би се развила конкуренција – иде се на регионална, па паневропско тржиште

Унутрашње енергетско тржиште ЕУ- Трећи пакет реформи

Србија – измене и допуне Закона о енергетици!

Европска унија 3. пакет реформи – улога регулатора

Ојачана независност регулатора

- Само један регулатор у земљи;
- Независност, не само од индустрије, већ и од владе;
- Аутономно доношење одлука;
- Посебан буџет;
- Адекватни људски и финансијски ресурси;
- Несмењивност управе.

Проширене надлежности регулатора

- Право да доноси обавезујуће одлуке;
- Спровођење истраге у вези са функционисањем тржишта;
- Право да се изричу казне (до 10% годишњег промета).

Регионално тржиште енергије у ЈИЕ- могућности и ограничења

Циљеви, могућности

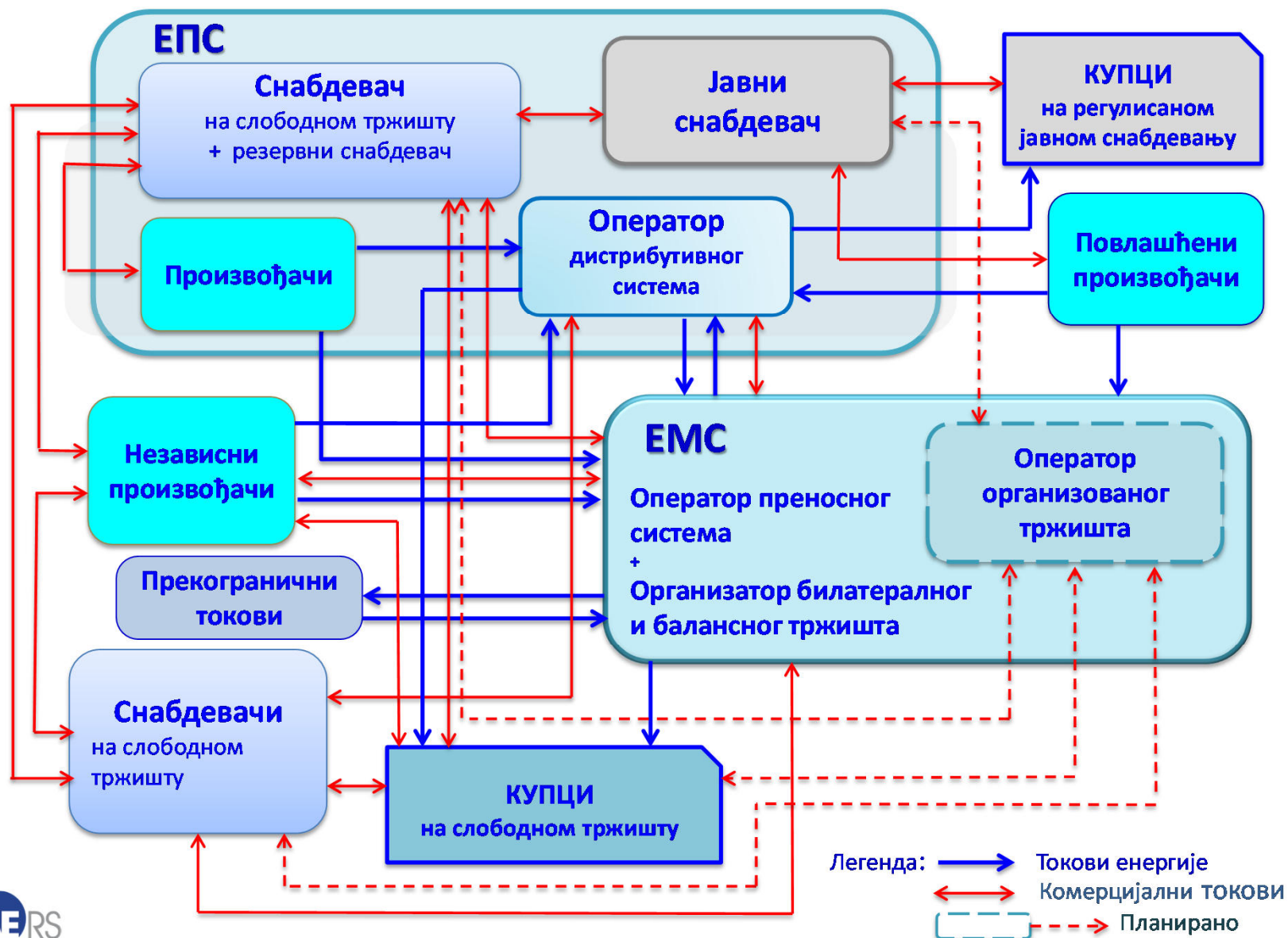
- Унапређење сигурности снабдевања (инв. клима, координација планирања)
- Повећање ефикасности (конкуренција)
- Допринос регионалном економском расту
- Ублажавање последица кризе (РТЕ смањује трошкове инвестирања)
- Унапређење регионалне сарадње

Ограничења

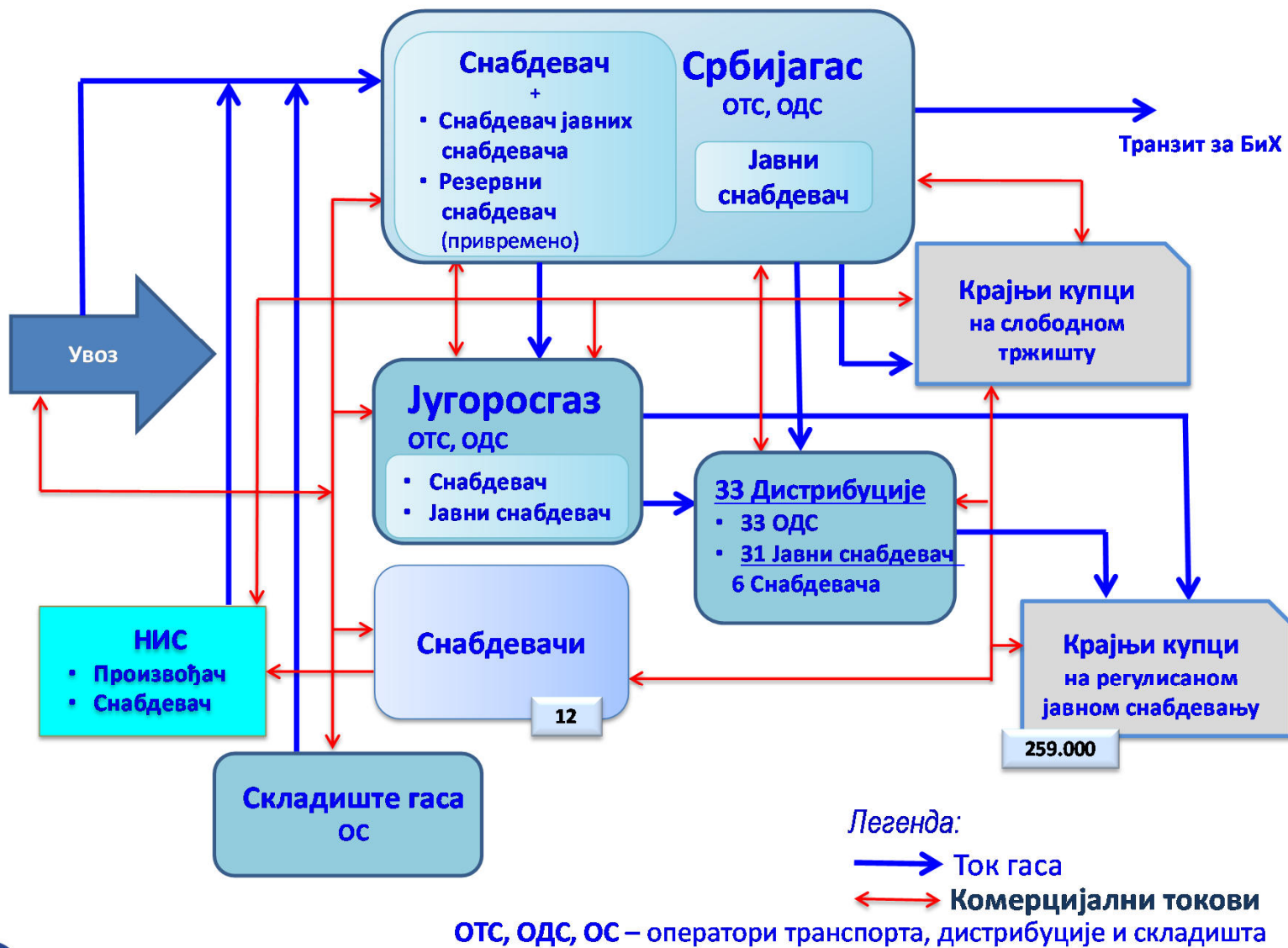
- Спора имплементација регионалног тржишта
- Различита динамика либерализације тржишта
- Економске цене енергије и социјалне импликације
- Нетехнички губици и неплаћање утрошене енергије
- Компатибилност националних модела тржишта са захтевима регионалног тржишта

Тржиште електричне енергије и природног гаса у Србији

Шема тржишта електричне енергије

Шема тржишта природног гаса

Врсте тржишта

Електрична енергија	Природни гас
Билатерално	Билатерално
Балансно	-
Организовано - берза	-

Учесници на тржишту

Електрична енергија	Природни гас
Произвођач	Произвођач
Снабдевач ЕЕ	Снабдевач ПГ
Јавни снабдевач ЕЕ	Јавни снабдевач ПГ
	Снабдевач јавних снабдевача ПГ (на њихов захтев)
Крајњи купац	Крајњи купац
Оператор преносног система	Оператор транспортног система
Оператор дистрибутивног система	Оператор дистрибутивног система
	Оператор складишта
Оператор тржишта	

Сви учесници на тржишту су **балансно одговорни** и њихови односи се регулишу уговорима.

Правни оквир и услови за функционисање тржишта

Електрична енергија	Природни гас
Директиве ЕУ – обавезујућа полазна основа	
Закон о енергетици	
✓ Правила о раду преносног система	– Правила о раду транспортног система (укључују и правила за расподелу капацитета и правила о раду тржишта) – очекује се усвајање у јулу 2013.
✓ Правила о раду дистрибутивног система	
✓ Правила за расподелу права на коришћење прекограничних преносних капацитета	
✓ Правила о раду тржишта ЕЕ	– Правила о раду дистрибутивног система (6 месеци након Правила о раду транспорта)
✓ Правила о промени снабдевача	
✓ Методологија за одређивање цене приступа систему за пренос ЕЕ	✓ Методологија за одређивање цене приступа систему за транспорт ПГ
✓ Методологија за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију ЕЕ	✓ Методологија за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију ПГ
✓ Методологија за одређивање цене ЕЕ за јавно снабдевање	✓ Методологија за одређивање цене ПГ за јавно снабдевање

Технички услови: мерни уређаји и информациони системи

Припремљеност за слободно тржиште - Снабдевачи -

Електрична енергија	Природни гас
63 лиценцирана снабдевача 27 активних	23 лиценцирана снабдевача 3 активна

РЕЗЕРВНИ СНАБДЕВАЧИ

– Влада је одредила привремене резервне снабдеваче ЕЕ (ЈП ЕПС) и ПГ (ЈП Србијагас)

У случају да крајњи купац не закључи уговор о продаји са снабдевачем, оператор система је дужан да му обустави испоруку ЕЕ/ПГ !

Отварање тржишта енергије у Србији

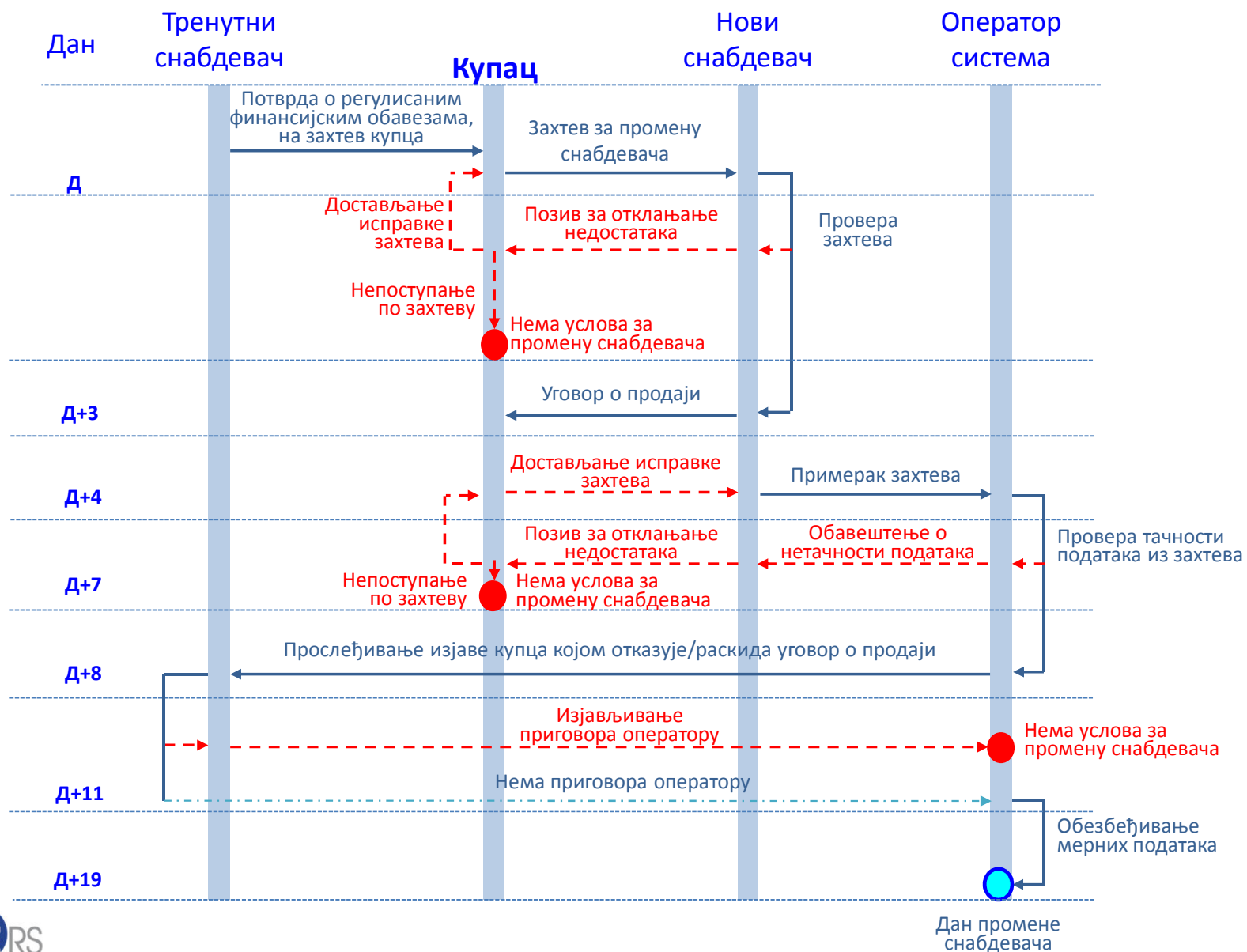
Отвореност тржишта остварена у 2010, 2011. и 2012. и минимална отвореност тржишта од 1. јан 2013. прописана у ЗоЕ

Тржиште ће од 1. јан 2015. бити потенцијално 100% отворено, али домаћинства и мали купци могу на тржиште, али не морају.

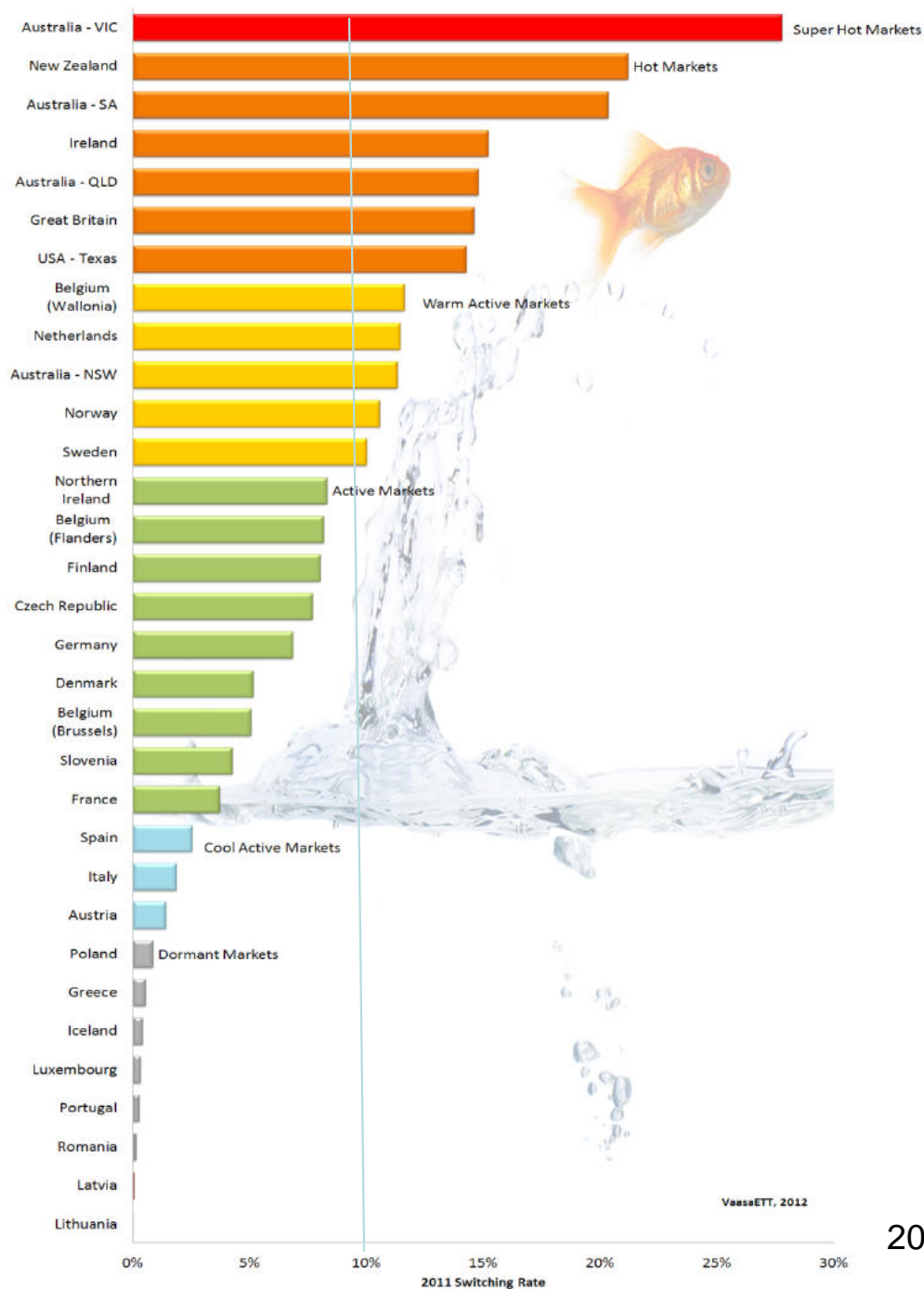
Заштита купаца

- Донета су сва Законом предвиђена правила и методологије
- Велики избор снабдевача на слободном тржишту - регистар лиценци на сајту Агенције
- Резервни снабдевач - преузима снабдевање крајњег купца који није изабрао или је остао без изабраног снабдевача, у Законом предвиђеним случајевима, највише 60 дана; привремено ЕПС и Србијагас; цена не може бити нижа од просечне цене за балансирање система.
- Једноставна правила промене снабдевача (21 дан)
- Промена снабдевача је бесплатна
- Донета и примењује се Уредба о енергетски заштићеном купцу

Правила о промени снабдевача

Процент купаца који су променили снабдевача у 2011.

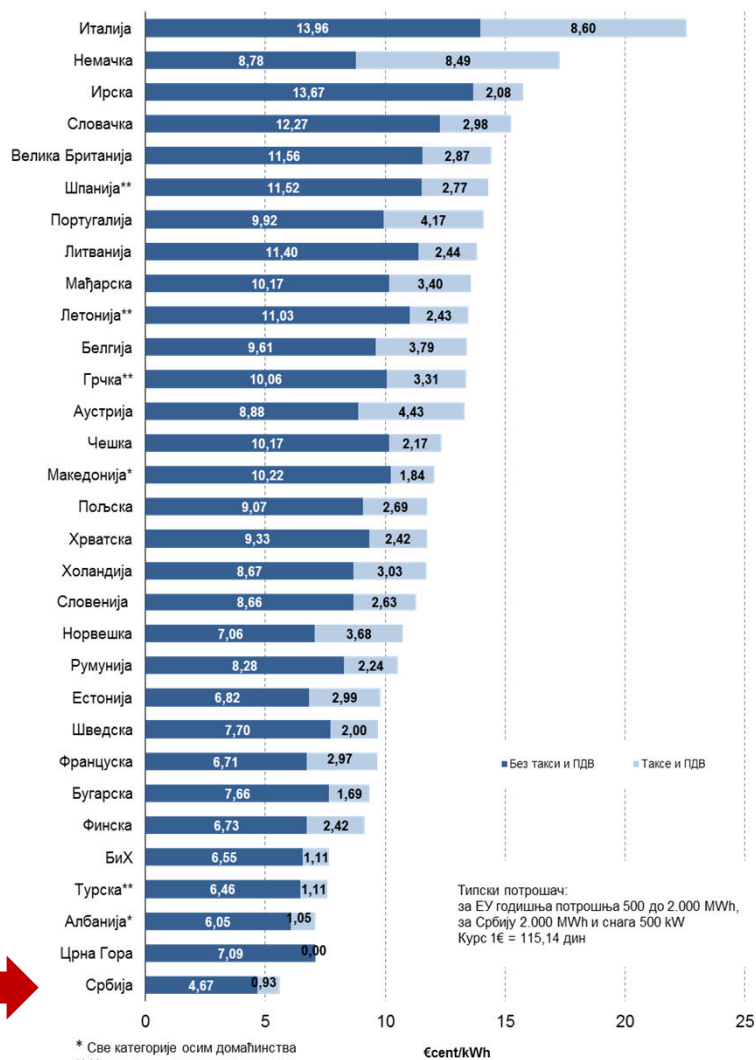

Регулација цена електричне енергије и природног гаса

Нови закон о енергетици – шта се променило у регулацији цена?

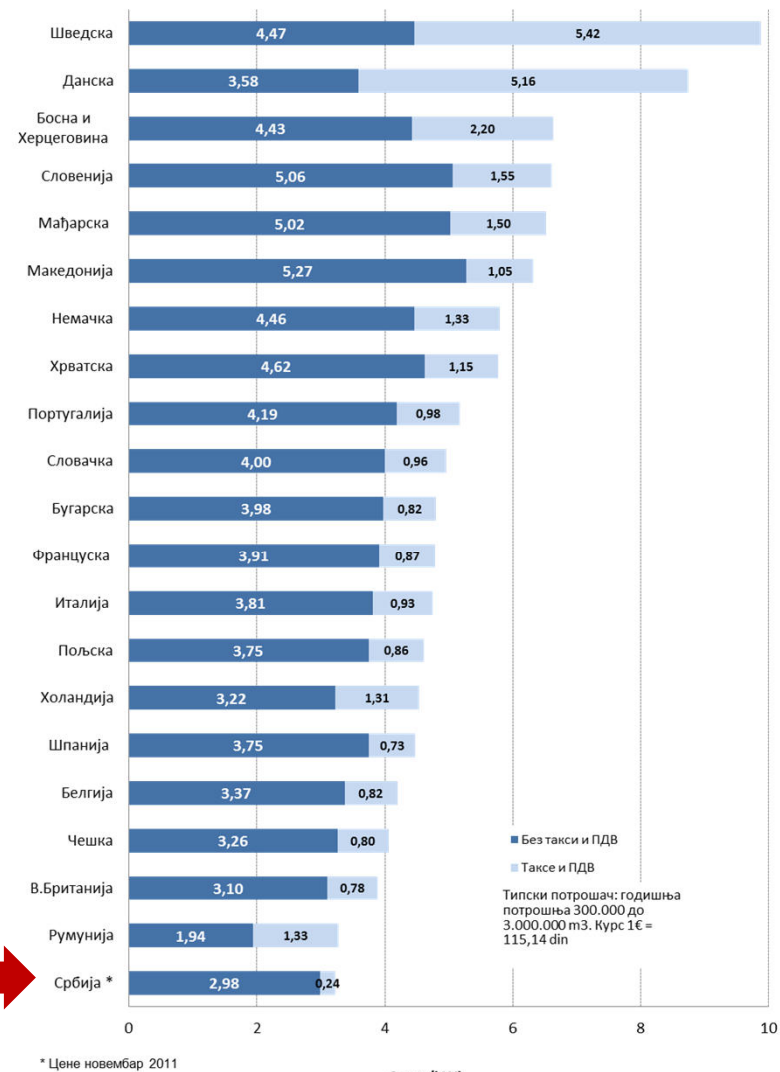

Цене електричне енергије и природног гаса за индустрију – друго полугодисте 2012.

Подаци: EUROSTAT, Агенција за енергетику

Електрична енергија

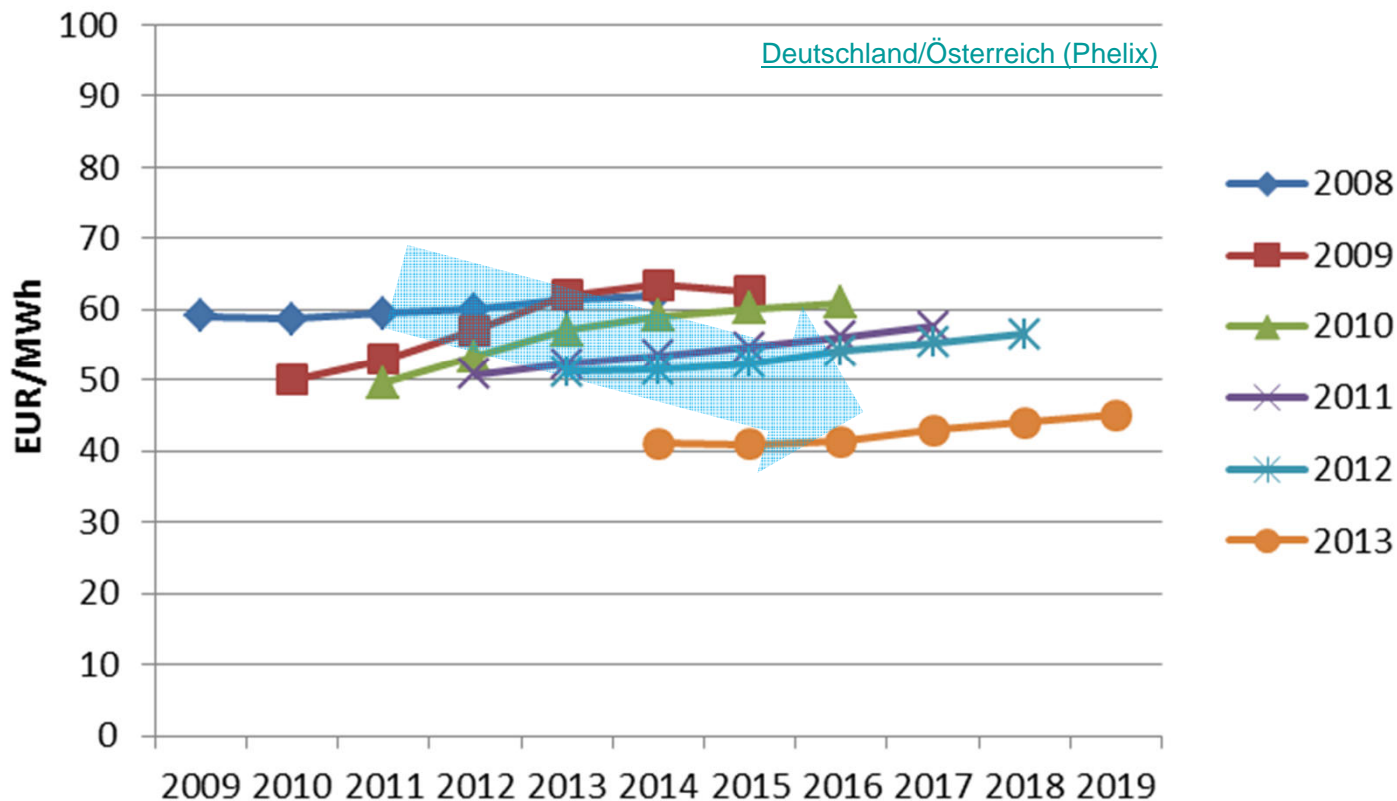
€cent/kWh

Izvor: EUROSTAT, Агенција за енергетику РС

Природни гас

Тренд цена електричне енергије на берзи – централна Европа

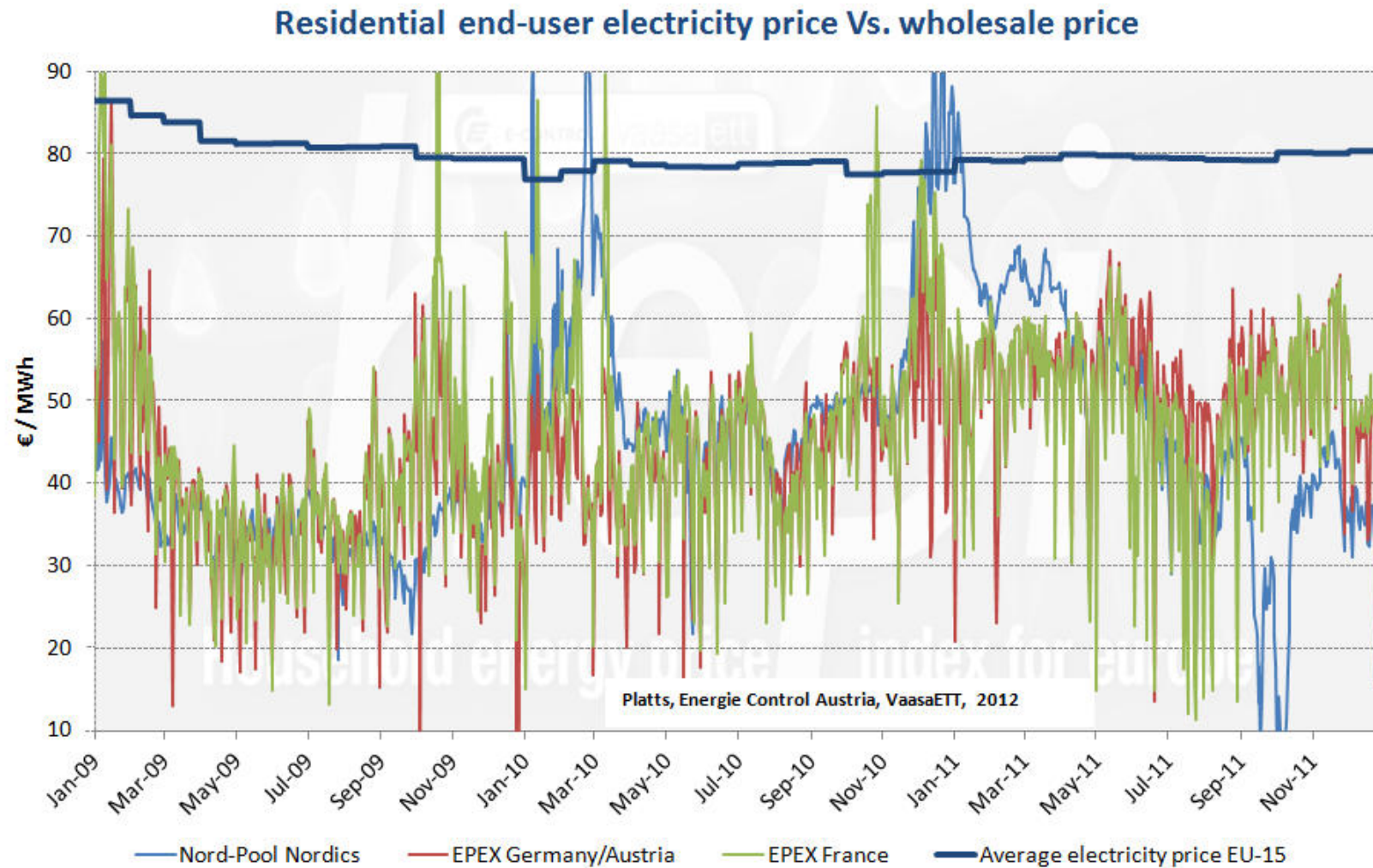
Phelix Baseload Year Futures

Цене формиране у јануару сваке године (легенда десно) за будућих шест година

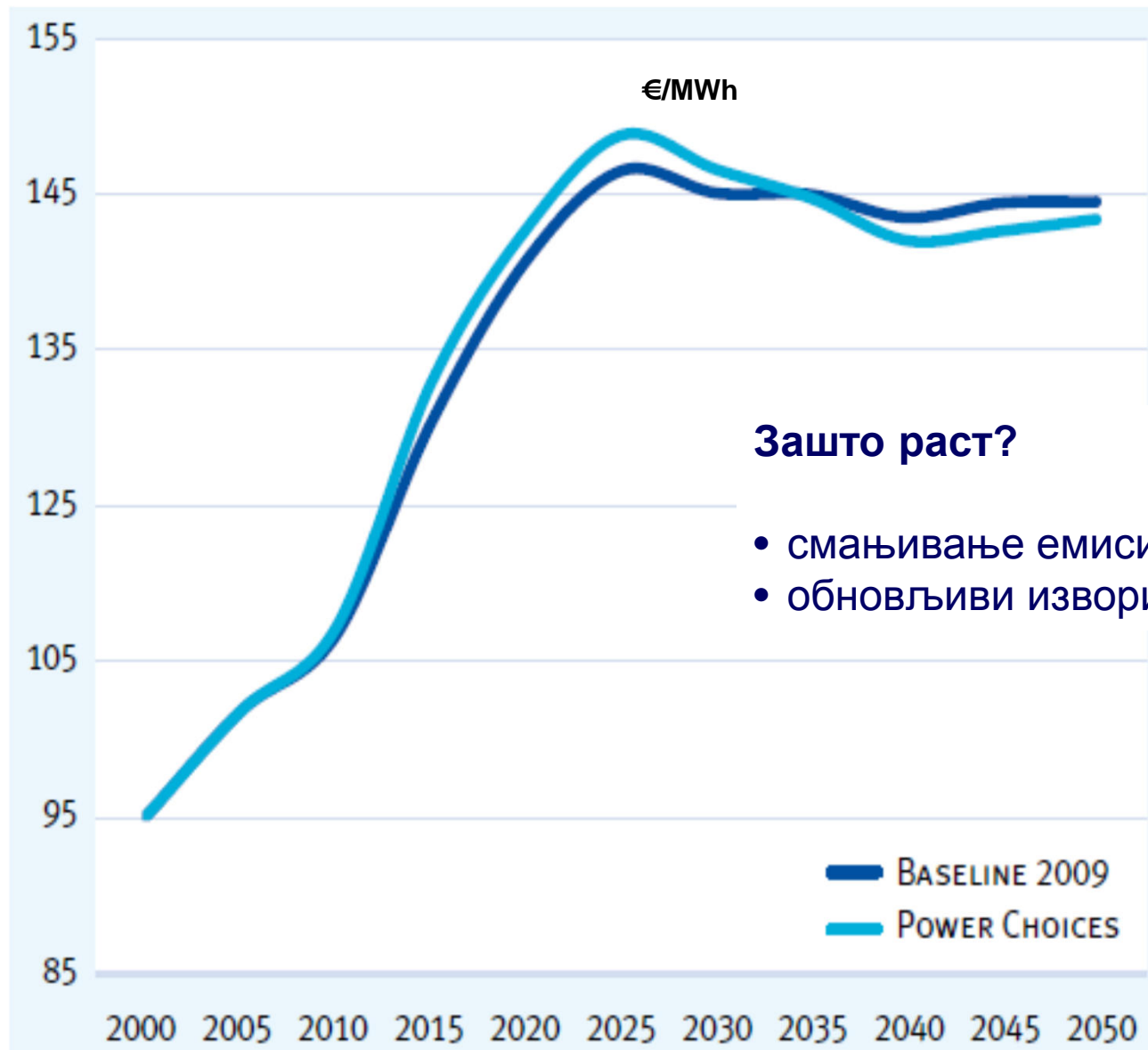
www.eex.de

Разлика између veleпродајних цена електричне енергије и цена за домаћинства у ЕУ

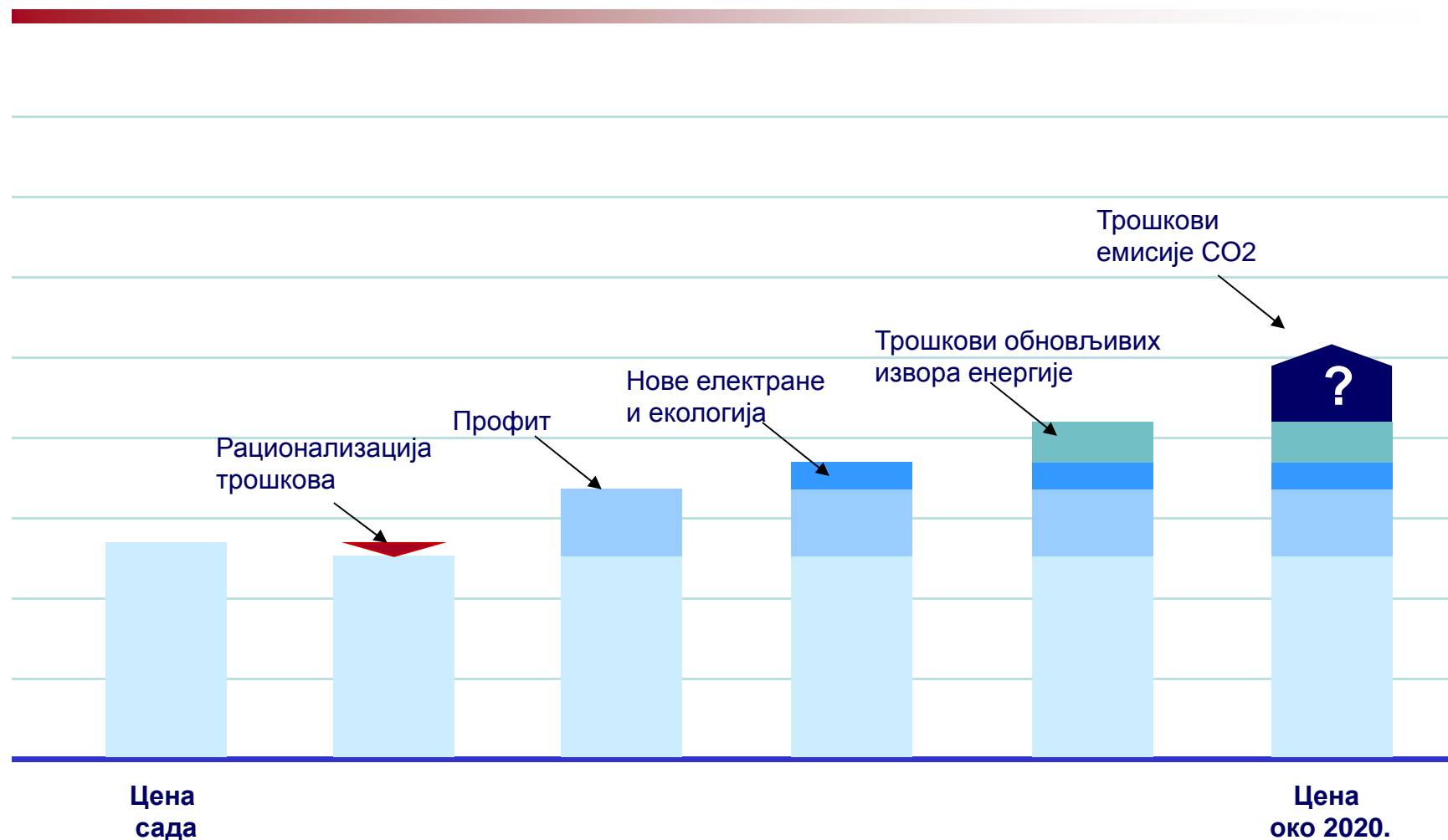

Source: Platts, HEPI, Energie Control Austria, analysis VaasaETT, 2012

ROADMAP 2050: последице промене енергетске структуре на цену електричне енергије у ЕУ

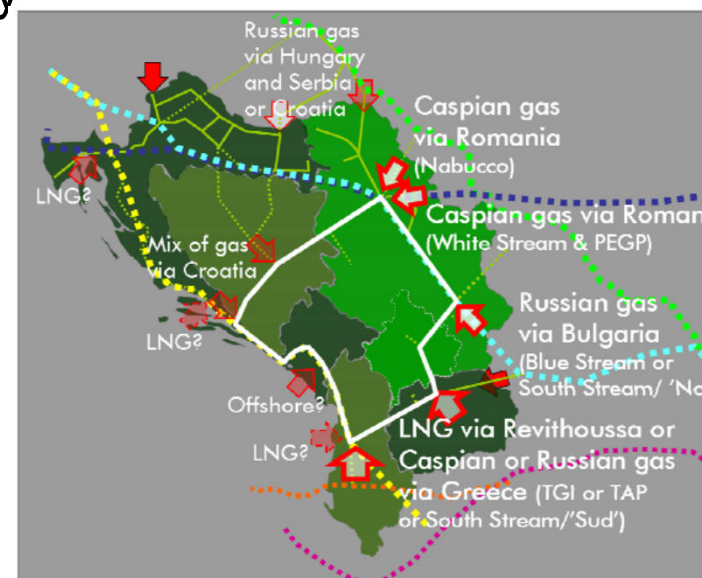

Тренд промене цена електричне енергије у будућности

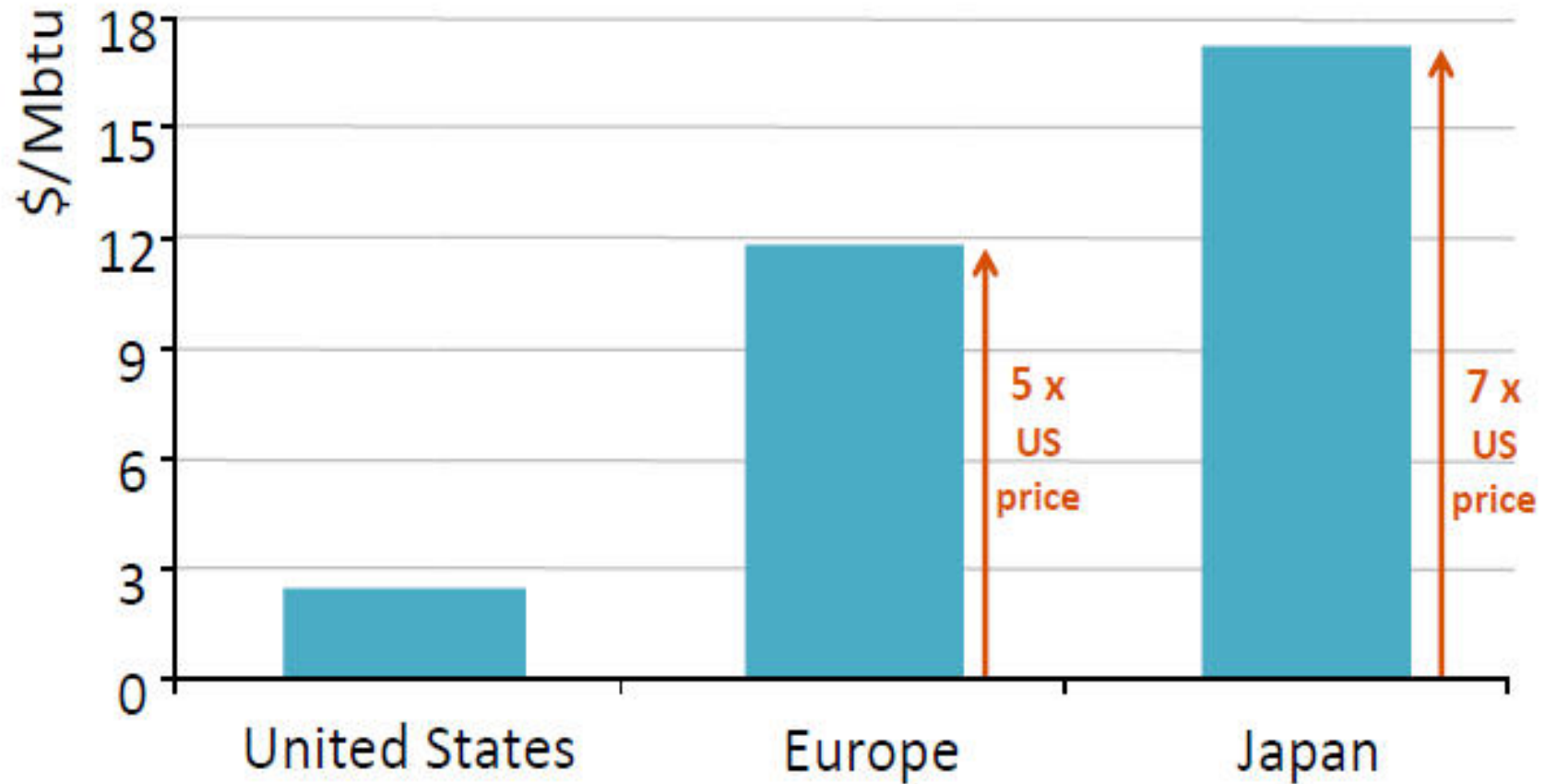

Природни гас – сигураност снабдевања и цене

- Низак степен гасификације у Србији – потенцијал за раст;
- Али – раст потрошње неизвештан због високих цена (увозна цена пре 10 година била 100 \$/хиљ.м³, сада око 400\$);
- Цена гаса везана за цену нафте;
- Додатно – скуп транзит кроз Мађарску;
- Гас за производњу електричне енергије – може ли цена бити нижа?
- Нови гасоводи – извори снабдевања (Јужни ток, Ниш-Софија);
- Регионални гасни прстен – Приступ LNG-у

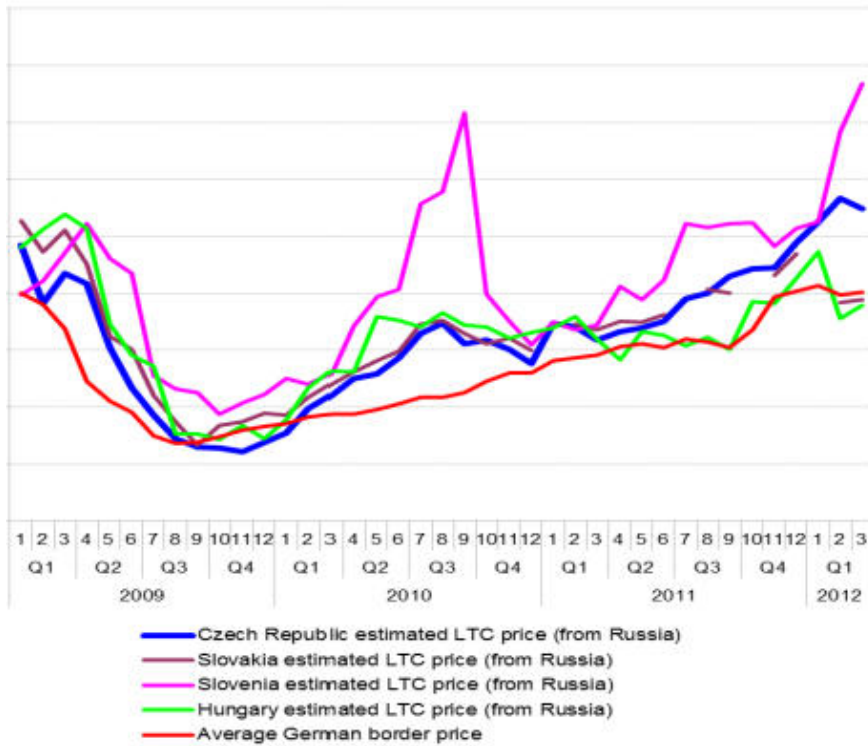

Average natural gas prices by region, May 2012

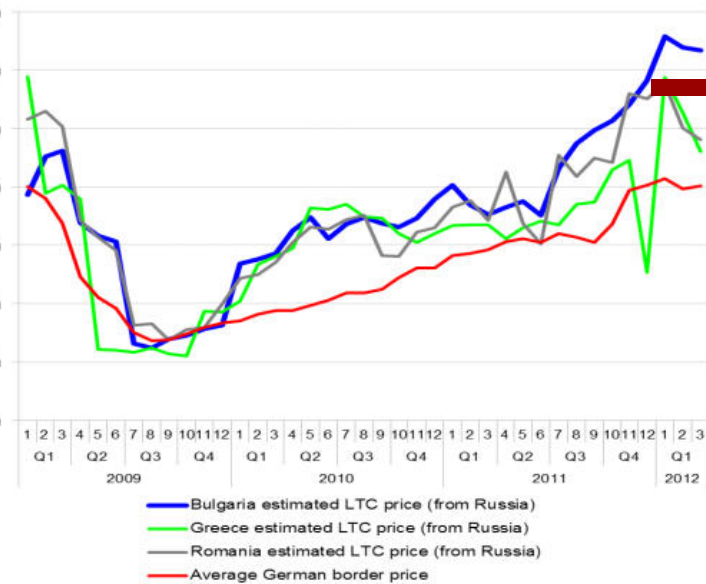

Цене увозног природног гаса на границама земаља централне и југоисточне Европе

Central Europe : border prices

South Eastern Europe : prices

← Srbija

Izvori: EUROSTAT COMEXT, BAFA; SRBIJAGAS

Закључне напомене

Цене електричне енергије и гаса

- Цене електричне енергије су испод нивоа који обезбеђује одрживост система (недовољно средстава за инвестиције)
- Цене природног гаса су ниже од набавних цена (велики дефицит Србијагаса)

АЛИ, на другој страни:

- Има простора за рационализацију трошкова великих енергетских предузећа

Оцена могућности функционисања тржишта

Електрична енергија

- Тржиште ЕЕ већ може да функционише:
 - Нормативно
 - Функционално и транспарентно
 - Конкурентно у оквиру могућности увоза
- У току је правно одвајање оператора дистрибутивног система

Природни гас

- Тржиште ПГ може да функционише:
 - Нормативно - када се донесу Правила о раду транспортног система (у завршној фази)
 - Функционално и транспарентно - након прве расподеле капацитета и обезбеђивања мерне опреме и информационе платформе за примену правила
 - Суштински конкурентно – када се обезбеди бар још један интерконектор и извор снабдевања
- Треба донети и примењивати сва акта предвиђена ЗоЕ
- Правно одвојити оперatore транспортних система

Отворена питања за отворено тржиште енергије у Србији

- Да ли ће могућност избора за купце, односно понуда бити адекватна?
- Да ли ЕПС и Србијагас могу злоупотребљавати доминантну позицију? Каква ће бити улога Комисије за заштиту конкуренције, а каква Владе?
- Регион је оквир за отварање тржишта – којом брзином ће се формирати регионално тржиште?
- Да ли су прекогранични капацитети довољни за адекватну понуду?
- ...

Купци на тржишту - како се припремити?

- Добро познавање своје потрошње и могућности рационализације
- Јачање функције планирања и управљања потрошњом
- Праћење кретања на тржишту
- Кренути у уговарање набавке електричне енергије пре краја 2013.

11000 Београд
Теразије 5/У
Tel: + 381 11 3037184;
Fax: + 381 11 3225780
E mail: aers@aers.rs
www.aers.rs